

Vergaderjaar 1999–2000

25 802

Kunstvakonderwijs

Nr. 22

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Zoetermeer, 9 juni 2000

De nota die ik u hierbij aanbied heb ik «Meer zicht op kwaliteit» genoemd. Deze titel dekt de lading dankzij de inzet van veel betrokkenen bij de herstructurering van het kunstonderwijs. Niet in de laatste plaats de hogescholen zelf; zij stáán voor die kwaliteit. Dit blijkt uit de herstructureringsplannen die zij hebben ingediend.

Het belang van het kunstonderwijs voor de cultuur in Nederland mag niet onderschat worden. Met de voornemens in deze nota wil ik bevorderen dat het kunstonderwijs een internationaal vooraanstaande en herkenbare positie in kan blijven nemen. Het is geen vrijblijvende keuze:

- Gevestigde reputaties moeten zich steeds opnieuw bewijzen; nieuwe initiatieven moeten een serieuze kans krijgen.
- Instellingen krijgen de ruimte maar moeten daar ook iets mee doen; ze moeten hun verantwoordelijkheid nemen.

Voor de hogescholen is het de kunst om ervoor te zorgen dat de kunstzinnige, didactische en organisatorische kwaliteiten van een opleiding elkaar versterken in het streven naar hoogwaardige kwaliteit. Dit is de verantwoordelijkheid van de instellingen. Juist daarom heb ik de herstructurering van het kunstonderwijs zwaar aangezet met een beroep op de instellingen. Daarom ook neem ik het advies van de tijdelijke commissie «Ondersteuning herstructurering kunstonderwijs hbo» serieus.

Voor de overheid is het de kunst om de juiste, vooral uitdagende randvoorwaarden en uitgangspunten op het gebied van kwaliteit en bekostiging te bepalen. In het overleg met de HBO-raad is mij gebleken dat de hogescholen deze uitgangspunten delen.

Daarom zijn in deze nota de volgende voornemens geformuleerd:

- De veelbelovende voorstellen voor herstructurering van de instellingen worden ondersteund om een stevige basis te leggen onder de kwaliteit van het onderwijs.
- Om de kwaliteit van het kunstonderwijs bij een gegeven macro-budget

te borgen en niet te laten verwateren, wordt de maximale instroom voor de eerste jaar studenten vastgesteld. Deze maxima kunnen door de instellingen niet worden overschreden. De maxima worden periodiek herijkt aan de hand van een externe en internationaal georiënteerde kwaliteitstoets.

- Na afronding van het eerste jaar staat het de student vrij om zich elders in te schrijven. Anders dan nu het geval is, vindt de bekostiging van deze studenten plaats bij de hogeschool waar de studie wordt vervolgd.
- De instellingen worden via aanvullende maatregelen geprikkeld om internationale kwaliteitsmaatstaven te hanteren, te weten via ondersteuning van topstudenten om voor een langere periode in het buitenland te studeren en via een prijs voor internationaal excellerende docenten (de Kees van Dongen-prijs).
- Initiatieven op het terrein van culturele diversiteit en informatie- en communicatietechnologie worden aanvullend ondersteund.

Als gevolg van deze voornemens ontstaat een aanzienlijk, door uiteenlopende kwaliteitsprikkelers gedynamiseerd, geheel van opleidingen. Dit heeft zonder twijfel grote gevolgen voor de individuele instellingen: financiële onzekerheid met een sterke onderlinge concurrentie op kwaliteit. De enige beperking in deze betreft het voornemen om afspraken over instroom van eerstejaars studenten te maken.

Mede op aandringen van de HBO-raad heb ik besloten de niet-EU maatregel af te schaffen met de betreffende financiële consequenties. Afschaffing van deze maatregel maakt het voor de instellingen mogelijk om de beste studenten te blijven aantrekken.

De herstructurering van het kunstonderwijs is al een eind op de goede weg. Samen met betrokkenen uit de sector is al een aantal belangrijke stappen gezet in de uitwerking van de eerdere beleidsnota «Zicht op kwaliteit: ontwikkeling van artistiek talent in het kunstonderwijs». Het advies van de tijdelijke commissie «Ondersteuning herstructurering kunstonderwijs hbo» met als titel «Kwaliteit en continuïteit; de kunst van Kunstonderwijs» vormt een belangrijk positief signaal. Het bekostigingsmodel dat de HBO-raad daarbij heeft aangedragen als ondersteuning van dit proces wordt in deze overgangsfase overgenomen. Daarmee is er een goede basis voor de hogescholen om hun interne bedrijfsvoering verder te verstevigen. De kwaliteit van het onderwijs verdient dat.

Het is nu aan de instellingen, docenten en studenten om de vervolgstappen te zetten. Deze kunnen plaatsvinden onder een gunstiger financieel gesternte. Als blijk van vertrouwen in een goede toekomst van het kunstonderwijs is de resterende taakstelling van 10 miljoen gulden vanaf 2001 ongedaan gemaakt. Het krachtige signaal dat de hogescholen de afgelopen periode hebben afgegeven heeft hier beslist aan bijgedragen.

Ik beveel deze nota van harte in uw aandacht aan.

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
F. van der Ploeg

Meer zicht op kwaliteit

0.0	Inleiding	4
1.0	Kwaliteit	5
1.1	Instellingen	5
1.2	Flexibiliteit	5
1.3	Erkenning	6
1.4	Selectiviteit	7
1.5	Buitenland	8
1.6	Diversiteit	9
1.7	Docenten	10
1.8	ICT	10
2.0	Herstructurering kunstonderwijs	12
2.1	Samenwerkende instellingen	12
2.2	Financieel kader	15
3.0	Een hoogwaardig onderwijsaanbod	16
3.1	Een nieuw opleidingsaanbod	16
3.2	Invulling van opleidingskwalificaties	18
4.0	Bekostiging van het kunstonderwijs	19
4.1	Bekostiging van initiële opleidingen	20
4.2	Bekostiging van voortgezette opleidingen	21
	Bijlagen	23

0.0 Inleiding

Het centrale thema van deze nota is het bevorderen van de kwaliteit van het kunstonderwijs. Kwaliteit kent vele gezichten. Het kunstonderwijs wordt in deze nota aangespoord om deze verschillende kwaliteiten verder te ontwikkelen en bevat daartoe verschillende voornemens.

In de nota «Zicht op kwaliteit: ontwikkeling van artistiek talent in het kunstonderwijs» van 14 juni 1999¹ is een beleidskader geformuleerd voor de herstructurering van het kunstonderwijs. De nota beoogde de instellingen uit te dagen tot het verzorgen van kwalitatief hoogwaardig, doelmatig en flexibel onderwijs en tot het maken van onderwijskundige en bestuurlijke keuzes. Deze nota was in belangrijke mate gebaseerd op de inhoudelijke voorstellen van de Projectorganisatie Kunstvakonderwijs in haar advies «Beroep Kunstenaar» van mei 1999².

Daarbij is er voor gekozen om de verantwoordelijkheid bij de hogescholen zelf te leggen. Het bestuurlijke toekomstbeeld dat de Projectorganisatie Kunstvakonderwijs als uitgangspunt wilde nemen, vond ik te dwingend en onvoldoende recht doen aan de dynamiek en diversiteit in het kunstonderwijs. In het overleg met de Tweede Kamer op 6 september 1999³ bleek hierover enige scepsis en is nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de risico's die samenhangen met de voorgestelde indirecte vorm van sturing. Uiteindelijk was er echter steun voor deze aanpak. Na vaststelling van het beleidskader zijn de instellingen en de overheid aan de slag gegaan.⁴

De instellingen hebben de uitdaging goed opgepakt en werk gemaakt van de herstructurering. Op verschillende manieren hebben zij laten zien serieus invulling te willen geven aan verdergaande samenwerking, een transparanter onderwijs en een grotere externe oriëntatie dan voorheen het geval was.

«Kwaliteit zonder samenhang in het onderwijsaanbod bestaat niet. Nu in de toekomst studenten meer en meer individuele leerroutes zullen gaan uitstippelen en de vraag naar onderwijs «on demand» in deeltijdprogramma's zal toenemen, is de vraag naar samenhang tussen het gebodene meer dan opportuun. Alleen een goede samenhang maakt het aanbod transparant, de Laban bewegingsanalyse is een hulpmiddel om het proces van kwaliteit door samenhang een duidelijke richting te geven.» Uit Kiezen is Winnen, het Herstructureringsplan Hogeschool voor Muziek en Dans Rotterdam

¹ Staatssecretaris van OCenW, Zicht op kwaliteit: ontwikkeling van artistiek talent, 14 juni 1999 (aangeboden bij brief Tweede Kamer, 1998–1999, 25 802, nr. 12).

² Projectorganisatie Kunstvakonderwijs, Beroep kunstenaar: voorstellen voor inhoud en organisatie van het kunstvakonderwijs in Nederland, 10 mei (aangeboden bij brief Tweede kamer, 1998/1999, 25 802, nr. 10).

³ Tweede Kamer, Verslag nota overleg van 6 september 1999, van 9 september 1999 (Tweede Kamer, 1998/1999, 25 802, nr. 17).

⁴ Staatssecretaris van OCenW, Uitvoering van de voorstellen uit de nota «Zicht op kwaliteit», brief van 13 september 1999 (Tweede Kamer, 1998/1999, 25 802, nr. 18).

⁵ Tijdelijke commissie Ondersteuning herstructurering kunstonderwijs, Kwaliteit en continuïteit: de kunst van Kunstonderwijs, advies van 24 mei 2000.

⁶ Staatssecretaris van OCenW, Eerste reactie op het advies Kwaliteit en continuïteit: de kunst van Kunstonderwijs, van 29 mei 2000.

De instellingen hebben in maart 2000 hun herstructureringsplannen ingediend. Op 24 mei 2000 heeft de tijdelijke commissie «Ondersteuning herstructurering kunstonderwijs hbo» haar advies «Kwaliteit en continuïteit: de kunst van Kunstonderwijs» aan mij uitgebracht⁵. Vastgesteld mag worden dat de hogescholen in overwegende mate een positief oordeel van de commissie hebben ontlokt over de ingediende herstructureringsplannen. Het advies is met een eerste reactie ter kennis gebracht aan de Tweede Kamer en de betreffende hogescholen. Daarbij is aangegeven dat ik in de onderhavige nota een uitwerking aan deze reactie zou geven.⁶

Ondanks het feit dat de instellingen op de goede weg zijn, kunnen zij wel enige steun in de rug gebruiken. Deze vervolgnota «Meer zicht op kwaliteit» bevat een aantal implementatievoornemens om de herstructurering van het kunstonderwijs te ondersteunen, namelijk voornemens op het gebied van de bekostiging van het kunstonderwijs, het opleidingsaanbod en de herstructurering bij de afzonderlijke hogescholen.

Over mijn plannen in deze nota – met name over de bekostiging – is op 5 juni 2000 Bestuurlijk Overleg gevoerd met de HBO-raad. De raad heeft het belang van het ondersteunen en prikkelen van hoogwaardige kwaliteit onderschreven. Daarbij benadrukt de raad dat het wenselijk is om in de bekostigingssystematiek met name op basis van studentenaantallen en prestaties te bekostigen waarbij hogescholen voor dezelfde prestatie ook dezelfde bijdrage ontvangen. Tevens acht de raad een internationale component in de accreditering en vertaling van de oordelen van deze accreditering in de instroomlimitering per opleiding van belang.

De nota begint met aandacht voor de kwaliteit van het onderwijs (hoofdstuk 1.0) waarna de reactie op het advies van de tijdelijke commissie volgt (hoofdstuk 2.0). Vervolgens staat een hoogwaardig onderwijsaanbod centraal (hoofdstuk 3.0). Hierna volgt de bijdrage over de bekostiging (hoofdstuk 4.0). Verschillende bijlagen completeren het verhaal.

In de verschillende hoofdstukken zijn citaten opgenomen over de kwaliteit van het kunstonderwijs.

1.0 Kwaliteit

De kwaliteit van het kunstonderwijs kent vele eigenaars die ik alle wil prikkelen tot nog meer en nog beter. Het kunstonderwijs moet ook in de toekomst een internationaal vooraanstaande en herkenbare positie in blijven nemen. We hebben op dit moment instellingen die zich meten met de beste van de wereld, die bovendien de beste studenten aantrekken ongeacht waar ze vandaan komen. Ik wil er een bijdrage aan leveren dat dit zo blijft. Daar hoort een goede financiële basis bij. Daarom is de resterende taakstelling van 10 miljoen gulden vanaf 2001 ongedaan gemaakt.

1.1 Instellingen

Instellingen krijgen de ruimte om zich nationaal en internationaal te positioneren en te profileren maar moeten daar ook iets mee doen; ze moeten hun verantwoordelijkheid nemen. Hogescholen die willen uitmunten in artistieke en onderwijskundige kwaliteit moeten zorgen voor de juiste beheersmatige basis en hun zaken bedrijfseconomisch op orde brengen. Het signaal van de tijdelijke commissie «Ondersteuning herstructurering kunstonderwijs hbo» dat uit veel plannen een soms te beperkte mate van belangstelling blijkt voor de bedrijfseconomische continuïteit is in dat perspectief zorgwekkend. Het pleit voor verdergaande herstructurering.

Ik doe een beroep op de hogescholen om de herstructurering door te zetten en de veelbelovende plannen ook uit te voeren. Mede in dat perspectief neem ik de adviezen over van de tijdelijke commissie over de subsidieverlening aan de afzonderlijke hogescholen in de kern over. De instellingen die een negatief oordeel hebben gekregen zal ik daarop aanspreken en bevragen op de wijze waarop zij de observaties van de tijdelijke commissie en het gegeven beleidskader alsnog ter harte willen nemen. De herstructurering van de instellingen is nodig om een stevige basis te leggen onder de kwaliteit van het onderwijs.

In hoofdstuk 2 van deze nota wordt verder ingegaan op de herstructurering van de instellingen.

1.2 Flexibiliteit

De keuze van de student voor goed onderwijs moet financiële gevolgen hebben. Zoals ook in de rest van het hoger beroepsonderwijs al in belang-

rijke mate het geval is, wil ik de rijksbijdrage in overwegende mate afhankelijk maken van het keuzegedrag en de prestaties van de studenten.

«De Rietveld Academie streeft naar kwaliteit. Ze wil studenten de beste opleiding bieden die denkbaar is. In de opvatting van de Rietveld is kwaliteit in het kunstonderwijs nauw verbonden met betrokkenheid en persoonlijke aandacht, zowel in de relatie tussen docent en student als in de relatie die alle betrokkenen met de academie hebben» Uit het herstructureringsplan van de Rietveld Academie, hogeschool voor beeldende kunst en vormgeving.

Als uitwerking van de voornemens in het Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan 2000 ontwikkelt de minister momenteel een nieuw bekostigingsmodel voor het hbo. Dit zal ook voor het kunstonderwijs van toepassing worden, met inachtneming van de aanvullende voornemens over de bekostiging van kwaliteit waarop ik in de volgende paragraaf terugkom. Met dit model zal de flexibiliteit in het onderwijsaanbod en de studiekeuze vergroot kunnen worden. Zo kunnen studenten ook (delen van) studies elders kunnen volgen terwijl de aanbiedende instellingen daarvoor betaald worden.

Bij wijze van overgangsmoedel naar deze nieuwe situatie zal het kunstonderwijs vanaf 2002 bekostigd worden conform het voorstel dat de HBO-raad daarvoor met steun van alle betrokken instellingen heeft aangedragen.

In hoofdstuk 4 van deze nota wordt verder ingegaan op de bekostiging.

1.3 Erkenning

Het kunstonderwijs heeft altijd gestaan voor bijzondere kwaliteit. Een externe en internationaal geörienteerde kwaliteitstoets past daarbij. In de komende maanden zullen enkele opleidingen al gevisiteerd worden waarbij de visitatiecommissies een oordeel zullen vellen over het onderwijs in al zijn facetten.

Om het belang van de kwaliteit van het kunstonderwijs te onderstrepen, ben ik met de hogescholen van mening dat een stevige internationale accreditering van deze opleidingen op zijn plaats is. Momenteel vindt er (buiten het kunstonderwijs) een proefaccreditering plaats. De ervaringen van deze accreditering zouden – met inachtneming van de voornemens van de minister over accreditering – ook vanaf 2002 voor het kunstonderwijs betekenis moeten krijgen. Verkend kan worden of de nu in 2001 voorziene visitaties van de opleiding beeldende kunst en vormgeving en de differentiatie dans binnen de opleiding theater hiertoe allereerst aangegrepen kunnen worden.

De erkenning van bijzondere kwaliteit zou zich ook in de bekostiging van de initiële opleidingen moeten vertalen. Het kwaliteitsoordeel dat via de accreditering gegeven wordt zou zich met name moeten vertalen in de (bijstelling van de) limitering van de eerste instroom in het bestel die per opleiding en instelling bepaald wordt. Hoge kwaliteit zou tot uiting moeten komen in een verhoogde instroom, met bijbehorende financiële gevolgen. Betreffende de (periodieke) besluitvorming over de instroom kan ik mij in navolging van het voorstel van de HBO-raad een volgende systematiek voorstellen. Een bestuurlijke commissie te benoemen door de hogescholen, komt eens per HOOP-periode – oftewel eens in de vier jaar – met een voorstel voor de verdeling van de gefixeerde instroomcapaciteiten over de instellingen en de opleidingen. Daarbij weegt zij de uitkomsten van de accreditering met bijzondere aandacht voor de onder-

wijskundige en culturele kwaliteit. Als secundaire aandachtspunten kan de commissie bij de herziening van de instroom meenemen of de instellingen recht doen aan de kwalitatieve ontwikkelingen in de beroepspraktijk alsmede het kwantitatieve arbeidsmarktaspect. De commissie is breed samengesteld uit, enerzijds, vertegenwoordigers van het kunstonderwijs op voordracht van de HBO-raad en, anderzijds, uit vertegenwoordigers uit het kunstenveld, op voordracht van de Raad voor Cultuur. De minister stelt uiteindelijk de fixus voor een vierjarige periode vast bij de vaststelling van het HOOP.

In beginsel acht ik het verder opportuun om in de toekomst een beperkt deel van de bekostiging afhankelijk te maken van kwaliteitsbeoordeling. Een instelling die aan de hoogste – internationaal erkende – maatstaf voldoet zou daarvoor ook financieel beloond moeten worden. De kwaliteit van het onderwijs kan zich in dit perspectief ook vertalen in specifieke uitspraken over de ontwikkeling van een instelling en de waardering van de plannen die een hogeschool daarvoor heeft. Naast de reeds afgesproken oordelen van de Raad voor Cultuur over de voortgezette opleidingen, kunnen ook de initiële opleidingen onderwerp van aandacht zijn. Het gaat hier om de herverdeling van een beperkt deel van het beschikbare budget.

Voor de voortgezette opleidingen zal via het oordeel van de Raad voor Cultuur over de beleidsplannen binnenkort al een helder beeld gegeven worden over de erkenning die de culturele omgeving aan deze opleidingen geeft. Dit oordeel zal in beginsel in de Cultuurnota 2001–2004 ook een financiële vertaling krijgen.

«Tot de initiatieven die de academie neemt ter profilering en versterking van de verscheidenheid behoren onder andere de internationale kenmerken bij de profilering van het aanbod, het voortdurend ontwikkelen van specifieke inhoudelijke partnerschapsrelaties rond discipline aspecten, in het bijzonder internationaal en binnen het vakgebied industrieel ontwerpen» uit het jaarverslag 1988 van de Design Academy

De Gerrit Rietveld Academie heeft in haar herstructureringsplan aangegeven (en in de publiciteit benadrukt) vanaf het studiejaar 2003–2004 een promotieopleiding in de (vrije) vormgeving te willen starten, waarmee de student die een voortgezette opleiding op het gebied van de beeldende kunst en vormgeving heeft afgerond, de graad van doctor (of Phd) kan behalen. Zoals de Gerrit Rietveld Academie in haar plan aangeeft, is het in de Nederlandse situatie op dit moment niet mogelijk om aan hogescholen een doctoraat te behalen. Wel kunnen hbo-afgestudeerden bij een universiteit promoveren. De minister en ik zien geen aanleiding om dit te veranderen. Universiteiten worden voor het onderzoek bekostigd. Het onderzoek is onderworpen aan een kwaliteitszorgsysteem. Daarmee is gerechtvaardigd dat aan universiteiten wel en aan hogescholen geen doctoraat kan worden behaald.

1.4 Selectiviteit

De aanmelding bij het kunstonderwijs is groot. Jaarlijks melden zich meer studenten aan dan er toegelaten kunnen worden. Selectiviteit is nodig waarbij de landelijke geformuleerde aanvullende eisen richtinggevend¹ zijn en het vervullen van de wettelijke opdracht tot inrichting van een adequate propedeuse van groot belang is.

De instroomlimitering blijft vooralsnog gehandhaafd voor de lerarenopleidingen en opleidingen op het gebied van de kunst. De komende jaren zal per instelling en opleiding een maximaal aantal studenten bepaald

¹ Staatsecretaris van OCenW, *Regeling aanvullende eisen kunstonderwijs hoger beroepsonderwijs* van 27 oktober 1999, gepubliceerd in het Gele Katern bij Uitleg nummer 26/27 van 17 november 1999.

worden dat zich (als eerste inschrijving in het bestel) bij een opleiding mag inschrijven. Ik volg hier in beginsel het voorstel van de HBO-raad waarbij rekening is gehouden met de gerealiseerde instroom in de afgelopen jaren en de gevolgen van de herziening van de bekostiging. Bij de uiteindelijke vaststelling van deze limitering kan een instelling – budgettair-neutraal – tussen opleidingen binnen een instelling schuiven in de studentenaantallen, met name om ruimte te creëren voor vernieuwingen in het onderwijsaanbod zoals die in het herstructureringsplan van de hogeschool zijn voorzien.

Op termijn kan voor die opleidingen waarbij geen duidelijke arbeidsmarktproblematiek bestaat, de instroomlimitering vervallen. De HBO-raad zal op korte termijn onderzoek doen naar de arbeidsmarktsituatie voor afgestudeerden van de opleidingen en lerarenopleidingen op het gebied van de kunst en tot uitspraken komen over de wenselijkheid en noodzaak van limitering van de instroom in de komende jaren.

«... De beste graadmeter voor de kwaliteit van een opleiding is volgens de Rietveld Academie de maatschappelijke en institutionele erkenning die de studenten na uitstroom verwerven. Deze erkenning wordt zichtbaar in tentoonstellingen, aankopen, opdrachten, beurzen, stipendia, prijzen en plaatsen bij werkplaatsen en vervolgopleidingen.» Uit het herstructureringsplan van de Rietveld Academie, hogeschool voor beeldende kunst en vormgeving.

Indachtig de aanbeveling van de tijdelijke commissie «Ondersteuning herstructurering kunstonderwijs hbo» en in lijn met het voornemen uit «Zicht op Kwaliteit» acht ik in elk geval ruimte voor vergroting van de instroom bij de lerarenopleidingen gewenst binnen de bepaalde maxima. De investering in CKV vereist een goed aanbod van leraren. Ik wil de instellingen vragen om ruimte te creëren om binnen de afgesproken kaders de mogelijke instroom van de lerarenopleidingen op het gebied van de kunst te verruimen.

1.5 Buitenland

Het kunstonderwijs in Nederland spiegelt zich niet alleen aan zichzelf maar kijkt ook over de grens. Studenten doen dat ook. Het beeld van Nederland als vrijhaven brengt met zich mee dat studenten uit de hele wereld hierheen komen om onderwijs te volgen aan instellingen met grote namen en reputaties. Mede om de instellingen in de gelegenheid te stellen de beste studenten te kunnen blijven aantrekken, wordt de niet-EU maatregel op dringend verzoek van de hogescholen afgeschaft.¹

De Nederlandse student kan de hogescholen prikkelen door zijn keuze uit het gegeven opleidingsaanbod; in paragraaf 1.2 is daarop al gewezen. De instellingen worden nog scherper geprikkeld wanneer de student ook in de gelegenheid is om over de grens te kiezen.

Voornemen is om studenten die een opleiding op het gebied van de kunst volgen of willen volgen (van starters tot bijna afgestudeerden) mogelijkheden te bieden om in het buitenland te studeren. En passant houden zij zo de Nederlandse instellingen een kwaliteitsspiegel voor en maken deze bewuster van buitenlandse concurrentie. Hiervoor overweeg ik om een gericht aantal studenten financiële steun geven in aanvulling op bestaande beurzenprogramma's zoals de Visiebeurzen en de Talentenbeurzen.

¹ HBO-raad, *Niet EU studenten*, brief aan staatssecretaris Van der Ploeg van 28 april 2000.

Onder de noemer Kunstweg wil ik beurzen beschikbaar stellen voor een substantieel verblijf van tenminste een half jaar maar liefst voor meerdere

jaren. De student moet zelf in hoge mate invulling geven aan de inhoud en duur van het buitenlandse studieverblijf. Hiervoor is jaarlijks 1 miljoen gulden beschikbaar binnen het voor het kunstonderwijs beschikbare budget. Dit bedrag is voldoende voor enkele tientallen studenten per jaar; derhalve is selectie noodzakelijk waarbij ik vooral studenten wil ondersteunen die zich richten op de grensvlakken van de kunst en nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen. Bij de keuze van de omvang en toekenningsprocedure zoek ik aansluiting bij de systematiek die nu voor het Talentbeurzenprogramma van toepassing is alsmede. In beginsel wil ik de landenkeuze beperken tot de lidstaten van de OESO.

1.6 Diversiteit

Het is essentieel dat de studentenpopulatie nog meer aansluit bij de culturele diversiteit in de samenleving. Immers, dat is ook een vorm van kwaliteit. Hierbij zal de overheid de nodige financiële ondersteuning bieden.

«... Kwaliteit kent in de beeldende kunst en vormgeving ten minste drie hoedanigheden die niet onafhankelijk van elkaar zijn te zien. De eerste is de kwaliteit van het eindproduct. Deze kwaliteit is in de beeldende kunst voortdurend aan discussie onderhevig. Maatstaven ter beoordeling van kwaliteit van kunst zijn zo fluïde dat zelfs de vraag wat beeldende kunst is, steeds opnieuw gesteld wordt. Mede daarom komt het bij de afgestudeerde ook aan de op een tweede kwaliteit, het professioneel vormgever- of beelden kunstenaarschap. Deze persoonsgebonden kwaliteit maakt het de afgestudeerde mogelijk te functioneren in een beroepspraktijk met voortdurend veranderende maatstaven en opvattingen. Door een combinatie van kritisch vermogen, de veranderingen in de beroepspraktijk en deze naar de eigen hand zetten. De derde kwaliteit is die van het onderwijs en van de processen die het onderwijs mogelijk maken» Uit het herstructureringsplan van de Hogeschool van Beeldende Kunsten. Muziek en dans

ECHO – het Expertise Centrum Alloctonen Hoger Onderwijs – heeft met een aantal instellingen voorstellen ontwikkeld om de culturele diversiteit in het kunstonderwijs te vergroten. Zij hebben zich in eerste instantie gericht op de instroom en de doorstroom vanuit het voortraject. Bijkomende doelstelling is het voorkomen van uitval met als belangrijkste aandachtsgebieden gerichte curriculumontwikkeling en interculturalisatie. Momenteel zijn de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, de Hogeschool voor Muziek en Theater Rotterdam en de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht betrokken. Het ligt in de rede dat ECHO ook andere instellingen in de gelegenheid stelt om tot projecten te komen.

Door ECHO wordt een Kwaliteitscirkel Kunstonderwijs opgericht, waarin niet alleen de instellingen die aan projecten deelnemen maar ook de andere hogescholen participeren die kunstonderwijs verzorgen. Het gaat hier om een platform dat het voor instellingen mogelijk maakt om elkaar structureel te informeren, af te stemmen maar vooral met elkaar samen te werken en «good practices» aan elkaar over te dragen. ECHO zal worden gevraagd om de in-, door- en uitstroom van allochtone studenten in het kunstonderwijs met inachtneming van de effecten van de projecten in kaart te brengen.

ECHO zal een subsidie ontvangen om met de hogescholen de hiervoor bedoelde projecten verder te ontwikkelen en uit te voeren. Hiervoor zal gelet op het eerste voorstel van ECHO in de jaren 2001–2003 jaarlijks 250 000 gulden beschikbaar worden gesteld in aanvulling op de subsidie die reeds was. Met deze verdubbeling van het subsidiebedrag is het belang van de activiteiten nog eens onderstreept. De subsidie is bedoeld

voor eenmalige vliegwielprojecten waarna de exploitatie van de ontwikkelde voorziening door de hogescholen zelf gefinancierd moet worden.

1.7 Docenten

Docenten zijn in wisselwerking met de studenten de dragers van kwalitatief hoogwaardig onderwijs. Het is niet ongewoon dat studenten zich speciaal bij een hogeschool inschrijven vanwege de aanwezigheid van een specifieke docent. Ik acht het van belang om dit te erkennen door een aantal excellente docent-kunstenaars extra middelen te geven om een inspirerende omgeving te creëren.

In de vormgeving van de NWO/Spinoza prijzen zie ik een voorbeeld voor de instrumentatie van deze doelstelling. De hogescholen kunnen voordrachten doen om eminente docent-kunstenaars, in aanmerking te laten komen voor (extra) bekostiging van hun speciale activiteiten. Het kan om docent-kunstenaars gaan die reeds aan de instelling zijn verbonden, maar ook om inspirerende kunstenaars die via deze weg voor bepaalde activiteiten aangetrokken kunnen worden. De Raad voor Cultuur, bijvoorbeeld, kan de voordrachten beoordelen met als aandachtspunten de culturele en pedagogisch-didactische kwaliteiten van de betreffende personen, de invulling van de inspirerende omgeving en de versterking van de relatie met de beroepspraktijk.

Ik wil deze prijs de Kees van Dongenprijs (werktitel) noemen. Per docent-kunstenaar is te denken aan een bedrag van maximaal een half miljoen gulden voor een periode van twee jaar. In beginsel denk ik aan maximaal zes personen per jaar. Het bedrag van 3 miljoen gulden dat hiervoor nodig is, is binnen het budget voor het kunstonderwijs beschikbaar.

1.8 ICT

Het belang van cultuur en cultuuroverdracht in de breedste zin van het woord in het onderwijs wordt in de beleidsbrief Cultuur@kennisnet.nl benadrukt. Er moet een proces op gang gebracht worden dat de samenwerking en expertise op het gebied van ICT, onderwijs en cultuur vergroot. Om ICT op een succesvolle manier te kunnen integreren in het onderwijs is de deskundigheid van docenten cruciaal. De lerarenopleidingen op het gebied van de kunst spelen hierbij een belangrijke rol. Zij leiden immers de nieuwe docenten op.

In dit verband spreekt het plan van het consortium van lerarenopleidingen op het gebied van de kunst aan. Dit consortium wil een virtueel Centrum voor Leertechnologie in de Kunsten opzetten. Doel van dit virtuele centrum is de publicatie, bundeling en uitwisseling van expertise en ICT-leermiddelen op het gebied van CKV 1,2 en 3 tussen lerarenopleidingen op het gebied van de kunst, voortgezet onderwijs, docenten, studenten en leerlingen. Het centrum krijgt de vorm van een «dedicated portal», een toegangspoort tot de sites op internet waar de relevante informatie te vinden is, aangevuld met een aantal gespecialiseerde bronnen die in het systeem zelf opgeslagen zijn. Om het centrum toegankelijk te maken voor de beoogde gebruikers/leveranciers van informatie wordt een digitale infrastructuur ontwikkeld.

«... Het is nog steeds niet eenvoudig een eenduidige definitie van de kwaliteit van het onderwijs te geven. Een pragmatische benadering van het begrip kwaliteit is de definiëren als: «Kwaliteit is aantoonbaar doen wat je zegt dat je gaat doen.» Met andere woorden: de kwaliteit van het onderwijs wordt bepaald door al datgene wat je in relatie met dat onderwijs belooft, vaststelt of geregeld hebt. Daarbij is een goede beroeps-

regeling voor studenten net zo goed van belang voor de kwaliteit van het onderwijs als de begeleiding door een goede docent of de beschikbaarheid van een goede werkplek met de nodige voorzieningen» Uit het herstructureringsplan van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

In het kader van kennisnet worden onder de noemer ThinkQuest «web-strijden» georganiseerd om leerlingen, docenten en studenten te stimuleren in het gebruik van ICT. Thinkquest is een internationale «web-strijd», waarbij teams een educatieve, interactieve en originele website moeten maken die als lesmateriaal of naslagwerk in het onderwijs gebruikt kan worden. Jaarlijks levert deze «web-strijd» verschillende creatieve, bruikbare ideeën op. Ik wil ook de studenten in het kunstonderwijs uitdagen om samen met collega's uit het techniekonderwijs en de lerarenopleidingen tot dergelijke ideeën te komen.

Er wordt vanaf 2001 jaarlijks 750 000 gulden ter beschikking gesteld om ook voor de kunstopleidingen «web-strijden» te organiseren. Doel is daarbij om content voor het onderwijs te maken waarbij verschillende prijzen denkbaar zijn met aandacht voor bijvoorbeeld multidisciplinair karakter, creativiteit, en onderwijskundig gehalte.

Hoofdstuk 1.0 bevat de volgende voornemens

- De adviezen van de tijdelijke commissie «Ondersteuning herstructurering kunstonderwijs hbo» over het wel, niet of voorwaardelijk toekennen van subsidie aan de instellingen voor uitvoering van hun herstructureringsplannen, worden in hoofdlijnen overgenomen.
- De resterende taakstelling van structureel f 10 miljoen vanaf 2001 vervalt.
- Op termijn vindt kwaliteitsbesteding plaats waarbij wordt aangesloten bij de ontwikkeling van de accrediteringssystematiek. Op basis van de resulterende kwaliteitsoordelen dient elke vier jaar de instroomlimitering herzien te worden. Een breed samengestelde commissie met betrokkenheid van de beroepspraktijk en de Raad voor Cultuur zal de overheid een voorstel doen over de instroomlimitering gelet op met name de onderwijskundige en de culturele kwaliteit van het onderwijs, met inachtneming van de inhoudelijke ontwikkelingen en de arbeidsmarktperspectieven.
- Voor het kunstonderwijs vinden vanaf 2002 accrediteringen plaats met een sterk internationaal karakter.
- De keuze van de student bepaalt vanaf 2002 de omvang van de rijksbijdrage voor de betreffende opleiding.
- De instroomlimitering voor opleidingen en lerarenopleidingen op het gebied van de kunst blijft de komende jaren gehandhaafd.
- Binnen de afgesproken maximale instroom kan een instelling budgettair-neutraal tussen opleidingen tot verschuivingen komen.
- Op basis van een nadere verkenning van de arbeidsmarktsituatie wordt bezien of verruiming of het vervallen van de limitering voor enkele van deze opleidingen waaronder de lerarenopleidingen op termijn niet in de rede ligt.
- Van de hogescholen wordt gevraagd om ruimte te creëren om het

aantal studenten dat een lerarenopleiding op het gebied van de kunst te vergroten.

- De niet-EU-maatregel wordt per onmiddellijk beëindigd, met bijbehorende financiële consequenties.
- Uit het budget dat beschikbaar is voor het kunstonderwijs wordt f 1 miljoen gereserveerd voor beurzen voor studenten die in het buitenland een (deel van een) studie willen volgen. Onder de noemer Kunstweg zijn voor enkele tientallen studenten beurzen beschikbaar;
- ECHO ontvangt naast de f 250 000 die reeds was voorzien in de jaren 2001–2003 jaarlijks additioneel f 250 000 uit het budget voor het kunstonderwijs. De subsidie voor ECHO is bedoeld voor projecten met instellingen ter vergroting van de culturele diversiteit;
- Binnen het gegeven financiële kader wordt ruimte gemaakt (f 3 miljoen) voor de Kees van Dongenprijs (werktitel). Eminente docent-kunstenaars kunnen door hogescholen voorgedragen worden voor deze prijs;
- Jaarlijks wordt binnen het gegeven financieel kader f 750 000 beschikbaar gesteld voor de organisatie van «web-strijden» in het kunstonderwijs om studenten te stimuleren van ICT gebruik te maken. Aansluiting wordt gezocht bij ThinkQuest.

2.0 Herstructurering kunstonderwijs

De herstructurering van het kunstvakonderwijs kent een stevige basis met de plannen die nu voorliggen. De tijdelijke commissie «Ondersteuning herstructurering kunstonderwijs hbo» heeft het merendeel van de plannen een positief oordeel gegeven en daarmee vertrouwen uitgesproken in de toekomst van het kunstonderwijs. Ik deel dit vertrouwen.

2.1 Samenwerkende instellingen

Kwaliteit moet in eerste instantie van binnen komen. De instellingen hebben laten zien dat zij de noodzakelijke beroepstrots en professionaliteit hebben om tot de herstructurering over te gaan. De regionale clustering van instellingen in samenwerkingsverbanden heeft een stevige vorm aangenomen. In de herstructureringsplannen zijn lastige keuzes gemaakt. De tijdelijke commissie «Ondersteuning herstructurering kunstonderwijs hbo» heeft deze goed op waarde geschat.

De commissie heeft gekeken naar de inhoudelijke onderwijskundige kwaliteit van de plannen en de bedrijfseconomische continuïteit van de instelling om die plannen ook uit te kunnen voeren. In die gevallen dat een herstructureringsplan op essentiële punten onhelder of onvolkomen was heeft de commissie de instelling in de gelegenheid gesteld om een aanvulling of aanscherping te plegen. De instellingen hebben in al deze gevallen van die gelegenheid gebruik gemaakt.

De commissie stelt vast dat de hogescholen over het algemeen veel aandacht hebben besteed aan de herstructureringsplannen. Vrijwel alle hogescholen die een opleiding op het gebied van de kunst aanbieden zijn intensief bezig om hun opleidingen een duidelijk eigen profiel te geven.

«... Zoals ook is aangegeven in het strategisch plan van de Academie streeft deze ernaar om het aandeel van allochtone studenten in haar populatie te vergroten, niet alleen uit het besef van haar maatschappelijke

opgave een kleurrijk instituut te zijn in een multi-culturele samenleving, die juist in onze regio duidelijk is. Het gaat ook om verrijking van de kwaliteit. Wij zien daarvoor met name goede mogelijkheden in de toegepast ontwerpdisciplines. Daar kunnen cultuurverschillen zowel benut worden om traditionele (westerse) principes een extra ontwikkeling te geven, als geslecht worden op grond van gemeenschappelijke werkmethoden en doelstellingen» Uit het herstructureringsplan van de Hogeschool Rotterdam

Over de bestuurlijke samenwerkingsverbanden merkt de commissie op dat een flinke stap voorwaarts is gemaakt met de regionale clustering van kunstopleidingen. De samenstelling van deze clustering ligt in lijn met het advies van de Projectorganisatie Kunstvakonderwijs. De commissie acht vormen van samenwerking die bestuurlijk verankerd zijn essentieel. Zij adviseert de plannen waarin voorzichtige intenties tot samenwerking worden gepresenteerd, nader uit te werken. Door de bestuurlijke samenwerkingsverbanden die gecreëerd zijn, wordt in de plannen, enige uitzonderingen daargelaten, voldoende aandacht besteed aan doelmatigheid. Hetzelfde geldt voor de kritische massa die noodzakelijk is om goed onderwijs te verzorgen.

Het merendeel van de hogescholen en opleidingen heeft samenwerking gezocht en gevonden. In het zuiden hebben onder andere de Hogeschool Maastricht en de Fontys hogescholen een samenwerkingsverband geformeerd onder de naam Zuid-Nederlandse Hogeschool voor de Kunsten. Daarnaast heeft een fusie plaatsgevonden tussen de opleidingen beeldende kunst en vormgeving van de Hogeschool 's-Hertogenbosch en de Hogeschool Brabant. In het noorden zoeken de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden en de Hanzehogeschool, Hogeschool van Groningen toenaadering in de vorm van een overeenkomst zoals in artikel 8.1 van de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW). In het oosten vindt een belangrijke concentratie van kunstonderwijs plaats in ArtEz, Hogeschool van Beeldende kunst en vormgeving, Bouwkunst, Muziek en Theater. Hierin participeren de Hogeschool voor de Kunsten Arnhem, AKI akademie voor beeldende kunst en vormgeving en de Christelijke Hogeschool voor de Kunsten Constantijn Huygens. In het westen is een Rotterdamse fusie tussen de Hogeschool Rotterdam en de Hogeschool voor Muziek en Dans vrijwel afgerond. De instellingen in Amsterdam verkennen mogelijkheden, als in een paringsdans van egels.

Het is de commissie opgevallen dat uit veel plannen een soms te beperkte mate van belangstelling blijkt voor de bedrijfseconomische continuïteit. Daarnaast merkt de commissie op dat vrijwel alle hogescholen de exploitatie voor de kunstopleidingen voor de komende jaren niet sluitend krijgen.

«... Het streven naar kwaliteitsverbetering was en is een belangrijke motivatie bij de vorming van een hogeschool met onderwijs op meerdere locaties. Dit proces van kwaliteitsverbetering kan alleen succesvol verlopen indien de kwaliteit op basis van een helder referentiekader kan worden gedefinieerd en met regelmaat wordt gemeten» Uit het herstructureringsplan van ArtEZ

Het advies van de commissie is gedegen en overtuigend te noemen. Ik neem het advies dan ook in de kern over en zal de instellingen daarover conform de Regeling herstructurering kunstonderwijs nog in juni 2000 berichten.

De hogescholen hebben merendeels aantrekkelijke en veelbelovende toekomstbeelden geschetst in hun plannen. Ik ga er dan ook zonder meer

vanuit dat de hogescholen hun herstructurerings-plannen ten volle zullen uitvoeren. De plannen bieden een goede uitgangspositie om de interne bedrijfsvoering van de afzonderlijke hogescholen gestaag maar zeker, nog verder te verstevigen.

Zes instellingen (of samenwerkingsverbanden daarvan) hebben bij de commissie een onverkort positief oordeel ontlokt met het voorliggende herstructureringsplan en ontvangen voor de uitvoering daarvan subsidie. Het gaat om de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, om het samenwerkingsverband van de Hogeschool Brabant en de Hogeschool 's Hertogenbosch, om ArtEZ, zijnde een samenwerkingsverband van de Stichting Hogeschool Kunstonderwijs Oost-Nederland en de Christelijke Hogeschool voor de kunsten Constantijn Huygens, om de Hogeschool Rotterdam, om de Zuid-Nederlandse Hogeschool voor de Kunsten, zijnde een samenwerkingsverband van de Fontys Hogescholen Tilburg en Eindhoven en de Hogeschool Maastricht, en tot slot om de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden.

Bij vijf instellingen stelt de commissie vast dat de herstructureringsplannen nog niet geheel aan de criteria voldoen en geeft zij een geconditioneerd positief advies. Het betreft de plannen van de Saxion Hogeschool Enschede, de Design Academy, de Hanzehogeschool, Hogeschool van Groningen, de Hogeschool voor Muziek en Theater Rotterdam en tot slot het plan van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Deze instellingen ontvangen subsidie onder voorwaarden.

Aan de instellingen die een geconditioneerd positief advies hebben gekregen, wordt tot 1 januari 2001 de gelegenheid gegeven om een bijgesteld plan op te stellen waarin rekening wordt gehouden met de – door mij onderschreven – inhoudelijke aanwijzingen van de commissie. Hiermee neem ik de aanbeveling van de commissie over om de uitvoering van de herstructureringsplannen geen vertraging op te laten lopen en op korte termijn tot besluitvorming over subsidieverlening te komen.

Overigens verwacht ik, voorafgaand aan een verplichting voor het jaar 2000, wel vóór 1 augustus 2000 antwoord op de vraag of de instelling gelet op het kader in deze nota en de voorwaarden die de commissie stelt, tot een bijstelling van haar plan wil en kan komen. Mocht het antwoord hierop ontkennend zijn, dan ligt subsidieverlening niet in de rede, ook niet voor het jaar 2000.

De instellingen die geen positief oordeel van de commissie hebben ontlokt, zijn en blijven zelf aan zet. Het gaat om de Hogeschool van Beeldende Kunst, Muziek en Theater te 's-Gravenhage, de Gerrit Rietveld Academie te Amsterdam en de Hogeschool Alkmaar. Het is hun eigen verantwoordelijkheid om orde op zaken te stellen. Wel zal ik het instellingsbestuur van deze drie instellingen aanspreken op het oordeel van de commissie en hen bevragen op hun toekomstperspectief.

In reactie op het advies van de commissie hebben de instellingen die geen positief advies hebben gekregen, aangegeven alsnog tot bijstelling van de herstructureringsplannen te willen komen. Zij worden daartoe in de gelegenheid gesteld en kunnen voor 1 januari 2001 een bijgesteld plan indienen met inachtneming van het vastgestelde beleidskader en de observaties van de commissie; zij kunnen daarbij beroep doen op subsidie in 2001 waarop zij krachtens de regeling aanspraak konden maken. De middelen die voor 2000 beschikbaar waren voor deze instellingen, worden over de hogescholen verdeeld die wel een positief oordeel hebben ontlokt.

Om misverstanden te voorkomen: met het oordeel over de herstructureringsplannen is niets gezegd over de kwaliteit van het onderwijs zelf. Wel kan met de commissie de vraag gesteld worden of goed onderwijs ook geen stevige basis moet kennen. De kwaliteit van het onderwijs zal echter pas in het afgesproken visitatietraject worden getoetst.

De terughoudende rol van de overheid betekent niet dat de instellingen die, ondanks eigen inspanningen, in financiële problemen geraken als het ware aan hun lot zijn overgelaten. De vereniging van hogescholen kent in de «Stichting Vangnet hbo» een voorziening waarop de hogescholen een beroep kunnen doen indien de financiële toestand zodanig verslechterd is dat er ingrijpende maatregelen getroffen zullen (moeten) worden. Overigens zullen, mocht het zover komen dat instellingen een beroep moeten doen op het Vangnet, dezelfde – bedrijfseconomische – thema's aan de orde komen als ook in de beoordeling door de tijdelijke commissie en in «Zicht op kwaliteit» zijn benoemd.

2.2 Financieel kader

Vanaf 2001 wordt structureel 10 miljoen gulden toegevoegd aan het begrotingsartikel voor het hoger beroepsonderwijs. Daarmee wordt de resterende taakstelling ongedaan gemaakt en de omvang van herstructureringsmiddelen aangepast.

Voor de herstructurering is nog 21 miljoen gulden beschikbaar na de bijstelling vanwege het vervallen van de taakstelling. Deze middelen worden in 2000 en in 2001 beschikbaar gesteld. In bijlage 1 staan de precieze subsidies aan de instellingen.

Nu de rijksbijdrage strikt genomen verhoogd wordt – een meevaller – ligt het in de rede dat de hogescholen een deel van die extra middelen inzetten voor de ondersteuning van de herstructurering (in plaats van de subsidie zoals die eerst voorzien was). Uitgangspunt is voor mij dat de herstructureringsplannen onverkort worden uitgevoerd, mede opdat de hogescholen hun interne bedrijfsvoering nog verder kunnen verstevigen als basis voor hoogwaardige kwaliteit. Van instellingen mag verwacht worden dat zij staan voor de gemaakte strategische keuzes.

«... Gebaseerd op de meerjarige ervaring met systemen van kwaliteitszorg die inmiddels op het Noord-Nederlands Conservatorium is opgedaan zal de komende jaren gewerkt worden aan een op het kunstvakonderwijs toegesneden vorm van kwaliteitszorg. Deze zal gebaseerd zijn op het in het Hoger Onderwijs ontwikkelde «Methode voor kwaliteitsverbetering van het hoger onderwijs naar het EFQM-model». In eerste instantie zal gewerkt worden aan uitwerking van instrumenten van kwaliteitszorg op de aspecten «Management van processen» (kwaliteitszorg gericht op het primaire proces van het onderwijs), «Waardering door klanten» (gericht op de afgestudeerden) en «Waardering door de maatschappij» (gericht op het werkveld).» Uit het herstructureringsplan van de Hanzehogeschool, Hogeschool van Groningen

De niet-EU maatregel wordt zoals aangegeven in paragraaf 1.5 beeëindigd met de bijbehorende financiële consequenties. Op 28 januari 2000 heb ik in antwoord op vragen van de Tweede Kamerleden Visser- van Doorn en Eurlings aangegeven met de HBO-raad in overleg te treden over oplossing van de technische (tel)problematiek in verband met de niet-EU maatregel en daarbij enkele suggesties aangedragen. De HBO-raad heeft op 28 april 2000 aangegeven dat zij weliswaar mogelijkheden ziet om de maatregel te realiseren maar dat zij alsnog een dringend pleidooi doet om daar van af

te zien. Zij wijst daarbij op onder meer een onevenredige informatie- en werkbelasting voor de hogescholen en andere instellingen. Dat geldt zeker met voor die opleidingen (en differentiaties) die naar kunstdiscipline en reputatie een wereldwijde beroepspraktijk kennen. Mede om de instellingen in de gelegenheid te stellen de beste studenten te kunnen blijven aantrekken, volg ik het pleidooi van de instellingen en heb ik de niet-EU maatregel afgeschaft. De bijbehorende (netto)taakstelling – van 3 miljoen gulden vanaf 2001 – is daarmee nog niet van tafel. Ik zal deze taakstelling generiek verdelen over de instellingen die kunstonderwijs verzorgen. De taakstelling die in verband met de tellingsproblematiek nog niet is gerealiseerd, wordt in 2000 verrekend.

Hoofdstuk 2.0 bevat de volgende voornemens

- De hogescholen die een plan hebben ingediend dat een positief oordeel van de commissie heeft gekregen, wordt voor de jaren 2000 en 2001 subsidie verleend.
- De hogescholen die een plan hebben ingediend dat een geconditioneerd positief oordeel van de commissie heeft gekregen wordt voor 2000 subsidie verleend en voor 2001 onder voorwaarden; krijgen de mogelijkheid hun plan te herzien vóór 1 januari 2001 met inachtneming van de inhoudelijke aanwijzingen van de tijdelijke commissie. Voor het jaar 2000 ontvangen zij subsidie als zij vóór 1 augustus 2000 aangeven de mogelijkheid en wenselijkheid te onderschrijven van herziening van hun plan in de gesuggereerde richting.
- De hogescholen die geen positief oordeel hebben ontlokt worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid om alsnog invulling te geven aan de herstructurering; zij worden in de gelegenheid gesteld om voor 1 januari 2001 een bijgesteld plan in te dienen waarvoor in 2001 subsidie verleend kan worden. Zij ontvangen in 2000 geen subsidie.
- Voor de herstructurering is na bijstelling vanwege het vervallen van de resterende taakstelling van overheidswege f 21 miljoen beschikbaar aan subsidie om in 2000 en 2001 verlenen.
- De (netto)taakstelling die aan de beëindigde niet-EU maatregel verbonden is, wordt generiek verdeeld over de instellingen die een opleiding of lerarenopleiding op het gebied van de kunst verzorgen.

3.0 Een hoogwaardig onderwijsaanbod

Hoogwaardig onderwijs vertaalt zich zowel in een transparant onderwijsaanbod als in een aanbod dat inhoudelijk aansluit bij de laatste ontwikkelingen. Met het advies «Beroep Kunstenaar» van de Projectorganisatie Kunstvakonderwijs is hiervoor al een belangrijke basis gelegd.

3.1 Een nieuw opleidingsaanbod

De nota «Zicht op kwaliteit: ontwikkeling van artistiek talent in het kunstonderwijs» gaat uit van een transparanter aanbod van opleidingen en lerarenopleidingen op het gebied van de kunst vanaf het studiejaar 2002/2003. Met de HBO-raad is afgesproken dat deze een voorstel formuleert voor het nieuwe opleidingspalet. Dit voorstel was nog niet gereed op het moment dat de instellingen hun herstructureringsplannen indienden in maart. Op een verzoek om uiterlijk 15 mei alsnog een bestuurlijk standpunt in te nemen heb ik geen reactie mogen ontvangen.

De instellingen hebben dan ook met inachtneming van de op dat moment voorhanden zijnde kennis over het waarschijnlijke opleidingspalet hun eigen keuzes gemaakt in de plannen. Overigens zullen, zoals ook in «Zicht op kwaliteit» is aangegeven, de bestaande CROHO-opleidingen en onderliggende afstudeerrichtingen en/of differentiaties via een neutrale conversie worden omgezet naar nieuwe opleidingen. Bijlage 2 bevat een overzicht van de huidige en toekomstige opleidingen en lerarenopleidingen op het gebied van de kunst op basis van het voorstel dat recent in de kring van de hogescholen is ontwikkeld. Daarbij teken ik aan dat ik ervan uitga dat de HBO-raad uiterlijk in de maand juni 2000 alsnog een bestuurlijk standpunt over het opleidingspalet zal innemen, met inachtneming van de besluitvorming over de bekostigingssystematiek. De hogescholen kunnen daar vervolgens vanuit gaan bij de uitvoering van hun herstructureringsplannen. Vooralsnog zie ik in het voorstel dat in de kring van de hogescholen is ontwikkeld en ook in het advies van de Onderwijsraad over een samenhangend geheel van lerarenopleidingen¹, geen belemmeringen om het onderscheid tussen eerste- en tweedegraads lerarenopleidingen op het gebied van de kunst te laten verdwijnen. De Projectorganisatie Kunstvakonderwijs bepleitte dit reeds eerder om inhoudelijke redenen.

«Het uiteindelijke doel is de student een leerweg aan te bieden waarbij hij zijn persoonlijke kwaliteiten tot het uiterste kan ontwikkelen om zodoende te kunnen voldoen aan de meervoudige behoefte van de toekomstige beroepspraktijk» uit het herstructureringsplan van de Design Academy

Instroom in de «oude» opleidingen is vanaf het studiejaar 2002/2003 niet meer mogelijk. De studenten die dan zijn ingeschreven, zijn in beginsel in de gelegenheid om hun studie af te ronden. Om nu het overgangstraject en dus ook de ondoorzichtigheid van het opleidingsaanbod in de tijd zo beperkt mogelijk te houden, wordt voorgesteld om oude opleidingen in twee jaar af te bouwen. Studenten die binnen deze twee jaar hun studie kunnen afronden, behalen nog hun getuigschrift. De overige studenten worden naar de nieuwe opleidingen overgeschreven. In beginsel zou daarmee in het CROHO 2004–2005 alleen het nu voorlopig² vastgestelde nieuwe onderwijsaanbod staan.

Tegelijk met de conversie naar het nieuwe opleidingsaanbod moet de registratie beëindigd worden van de nog in het CROHO 2001–2002 vermelde opleidingen waarbij geen studenten meer zijn ingeschreven.

Indien een hogeschool – na de neutrale conversie – een opleiding op het gebied van de kunst wil verzorgen, die deze nog niet verzorgt, gelden onverkort de spelregels die over de opleidingenplanning in het HOOP 2000 zijn vastgelegd. Met de HBO-raad zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop de instellingen vormgeven aan de zelfregie bij het starten van nieuwe opleidingen. De vrijheid om nieuwe opleidingen in het leven te roepen blijft in het hbo gedurende de eerste vier jaar, oftewel tot 2004/2005, beperkt tot de sectoren in het CROHO die reeds tot het takenpakket van de hogeschool behoren. Voor opleidingen met een instroom-limitering (landelijk werkende numerus fixus) blijft naast de nieuwe systematiek een macro-doelmatigheidstoets van de Adviescommissie Onderwijsaanbod gehandhaafd.

In verschillende herstructureringsplannen zijn aanzetten geformuleerd voor nieuwe opleidingen. Voorbeelden zijn «Time based arts» van de Gerrit Rietveld Academie en «Rock-academie» van de Fontys Hogescholen in het samenwerkingsverband de Zuid-Nederlandse Hogeschool voor de Kunsten. Voor deze vernieuwingen bestaat financiële ondersteuning via het Vernieuwingsfonds hbo; ook binnen de rijksbijdrage kan een instelling

¹ Onderwijsraad, *Samenhangend geheel lerarenopleidingen*, 20 000 236/480 van 4 mei 2000.

² Zie de opmerking hierboven dat ik ervan uitga dat het bestuurlijk standpunt van de HBO-raad alsnog in juni 2000 komt.

hiervoor middelen vrij maken. Het is vervolgens aan de instellingen om deze vernieuwingen binnen de afgesproken procedures te vertalen in een nieuwe differentiatie of zelfs opleiding. Tevens kunnen zij financiële ruimte creëren door budgettair-neutraal de voor de instelling gelimiteerde aantallen studenten te herverdelen.

De vraag kan in dit verband gesteld worden of het vastgestelde opleidingsaanbod de komende vier jaar ook onverkort uitgangspunt moet zijn of dat instellingen ook andere opleidingen voor registratie in aanmerking zouden kunnen brengen. Omwille van het vergroten van de transparantie – een belangrijk doel van de herstructurering – zou er naar mijn mening in de periode tot 2004/2005 alleen onder zwaarwegende omstandigheden tot nieuwe opleidingen gekomen mogen worden. Het is daarbij helder dat hogescholen sterker dan voorheen worden aangesproken op de kwaliteit van hun investeringen in het eigen opleidingsaanbod. Verder mag een indringende onderbouwing van de vraag naar een dergelijke opleiding van de zijde van de beroepspraktijk verwacht worden. De lijst van opleidingen zoals die in bijlage 2 bij deze nota is opgenomen is daarmee geen gesloten lijst, maar wel een richtinggevend. Voor nieuwe opleidingen zal de instelling in beginsel binnen de gegeven gelimiteerde instroom voor het betreffende domein tot een herverdeling moeten komen.

3.2 Invulling van opleidingskwalificaties

Met de vaststelling van het nieuwe opleidingspalet is een belangrijke stap gezet in de richting van meer transparantie van het onderwijsaanbod. Voor zowel aankomende studenten als het afnemend beroepenveld is dit van belang. Nieuwe opleidingsnamen zijn echter niet voldoende. Het is essentieel dat de vlag ook de lading dekt. De komende maanden is een belangrijke taak voor de hogescholen weggelegd in het opstellen van de landelijk gemeenschappelijke opleidingskwalificaties voor de voorgestelde opleidingen. Duidelijk moet worden over welke kwalificaties de afgestudeerden van een bepaalde opleiding tenminste dienen te beschikken.

Uitgangspunt bij de invulling van de opleidingskwalificaties is tot slot de huidige wettelijk bepaalde studieduur.¹

Na het bepalen van de opleidingskwalificaties is het vervolgens aan de afzonderlijke instellingen om het profiel van de opleidingen uit het nieuwe opleidingsaanbod die zij zelf willen verzorgen, verder in te vullen en te vertalen in onderwijs- en examenregelingen. Het ligt voor de hand dat de hogescholen de ruimte die zij in deze hebben, gebruiken om zich te profileren ten opzichte van de andere hogescholen die dezelfde opleiding aanbieden. Bijzondere aandacht voor de invulling van de wettelijk bepaalde oriëntatie en selectie functie van de propedeuse is daarbij op zijn plaats. Studenten moeten de kans krijgen kennis te maken met de gehele opleiding, alle afstudeerrichtingen daarbij inbegrepen. De organisatie van het onderwijs binnen een hogeschool mag daarbij geen belemmering vormen.

«Het op een voldoende niveau ontwikkelen van artistieke spelkwaliteit bij de student vraagt om een intensieve begeleiding. De docent heeft daarbij de rol van gids en criticus.» Uit het herstructureringsplan van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden.

¹ Staatssecretaris van OCenW, *Studieduur van de opleiding muziek en van de lerarenopleidingen op het gebied van de kunst*, brief van 18 januari 2000 (Tweede Kamer, 1999/2000, 25 802, nr. 20).

Met de startkwalificaties en beroepsprofielen die door de Projectorganisatie Kunstvakonderwijs zijn opgesteld, hebben de instellingen belangrijk materiaal in handen om de (gemeenschappelijke en instellings-

specifieke) opleidingskwalificaties goed en binnen afzienbare termijn op te kunnen stellen. Daarbij verdienen ook de commentaren op de voorstellen van de projectorganisatie van de Raad voor Cultuur¹ en de Onderwijsraad² het om betrokken te worden. Ik ga ervan uit dat de culturele omgeving bij het opstellen van de opleidingskwalificaties een duidelijke rol krijgt. Juist ook in deze fase van het proces dat zal leiden tot kwalitatief hoogwaardige, bij de beroepspraktijk aansluitende curricula, betekent het betrekken van het landelijke en regionale beroepenveld, simpelweg winst. Hieraan kan worden toegevoegd dat de transparantie van het onderwijs gebaat is bij een adequate toepassing van de gedragscode die de hogescholen in 1998 hebben vastgesteld over de omgang met de naamgeving in de voorlichting over hun opleidingen.

Hoofdstuk 3.0 bevat de volgende voornemens

- In het CROHO 2002–2003 worden in beginsel de nieuwe opleidingen en lerarenopleidingen op het gebied van de kunst opgenomen die zijn ontwikkeld in de kring van de hogescholen;
- Bij de «oude opleidingen» is vanaf het studiejaar 2002–2003 geen instroom meer mogelijk;
- Studenten die in 2002/2003 bij die opleidingen zijn ingeschreven, krijgen in beginsel twee jaar de gelegenheid om hun opleiding af te ronden. De «oude opleidingen» worden vervolgens uit het CROHO 2004–2005 verwijderd.
- De instellingen stellen met inachtneming van de adviezen van de Projectorganisatie Kunstvakonderwijs, de Raad voor Cultuur en de Onderwijsraad en in afstemming met de beroepspraktijk voor 2002–2003 (gemeenschappelijke en instellingsspecifieke) opleidingskwalificaties op. Deze worden vertaald in de onderwijs- en examenregelingen.

4.0 Bekostiging van het kunstonderwijs

De nota «Zicht op kwaliteit: ontwikkeling van artistiek talent in het kunstonderwijs» van 14 juni 1999 bevat verschillende voorstellen om de kwaliteit van het kunstonderwijs waar nodig te versterken. Het gedachtegoed over de bekostiging uit deze nota is verder uitgewerkt met inachtneming van de conclusies in het HOOP 2000. Bij brief van 12 mei 2000 aan de HBO-raad is een aanzet voor een uitwerking gepresenteerd van deze voornemens naar aanleiding van een eerste verkenning met de hogescholen van wederzijdse gedachten over het bekostigingsarrangement.³

In het Bestuurlijk Overleg met de HBO-raad op 5 juni 2000 is met name over de prijsstelling en de instroomlimitering gesproken. Indachtig mijn eerder in de nota «Zicht op kwaliteit» geformuleerde uitgangspunten om verdergaande aansluiting bij de hbo-bekostigingssystematiek te zoeken en de rijksbijdrage meer afhankelijk te maken van de daadwerkelijke prestaties van de hogescholen, neem ik, alles afwegende, het voorstel dat de hogescholen in het Bestuurlijk Overleg hebben ingebracht als uitgangspunt. Op termijn ligt het in de rede om dezelfde bekostigingsgrondslag te gaan hanteren zoals die voor de rest van het hbo in ontwikkeling is. Ik wil daarbij benadrukken dat in het onderhavige voorstel uitgegaan wordt van een budgettair-neutrale overgang waarbij de omvang van het per instelling bepaalde budget voor opleidingen en lerarenopleidingen op het gebied van de kunst uitgangspunt is.

¹ Raad voor Cultuur, *Advies Kunstvakonderwijs*, 17 juni 1999 (Tweede Kamer, 1998–1999, 25 802, nr 13).

² Onderwijsraad, *Advies Kunstvakonderwijs*, 990340/135, 4 juni 1999.

³ Staatssecretaris van OCenW, *Bekostiging van het kunstonderwijs*, brief van 12 mei 2000 aan de voorzitter van de HBO-raad.

4.1 Bekostiging van initiële opleidingen

In de kern volg ik voor het kunstonderwijs het model zoals dat ook voor het hbo geldt. De rijksbijdrage wordt daarbij bepaald op basis van de daadwerkelijke prestaties van studenten en instellingen waarbij per «prestatie» een bepaalde prijs beschikbaar is. Het geld volgt daarbij de student. Waar in het huidige model nog een afgesproken aantal onderwijsvragenden wordt bekostigd, zal in het nieuwe model de daadwerkelijke prestatie financieel beloond worden.

In het HOOP 2000 is voor het hoger beroepsonderwijs vastgesteld dat de «prestatie» die nu bekostigd wordt (de zogeheten onderwijsvraag) in haar definitie een aantal belemmeringen kent die de kwaliteit en flexibiliteit van het onderwijs niet ten goede komen. De minister zal de Tweede Kamer, gelet op de conclusies in het HOOP 2000, voor het zomerreces zijn voornemens doen toekomen over een herziening van de bekostigings-systematiek waarbij naar een verdere verfijning van het prestatiebegrip wordt gezocht. Op termijn zal deze nieuwe bekostigings-systematiek ook voor het kunstonderwijs van toepassing worden.

De HBO-raad heeft voorgesteld om het kunstonderwijs – bij wijze van uitzondering – te bekostigen op basis van het daadwerkelijke aantal ingeschreven studenten. De bekostiging op basis van afgesproken aantallen wordt daarmee verlaten. Ik neem dit voorstel over om een beheerste overgang naar de algemene bekostigingssystematiek voor het hele hbo op termijn te kunnen maken. Het voorstel van de HBO-raad zal vanaf 2002 van toepassing worden.

Met de voornoemde overgangssystematiek blijven de drie afzonderlijke prijzen voor muziek, theater, en beeldende kunst en vormgeving bestaan.

Ook de limitering van de eerste instroom bij de opleidingen en lerarenopleidingen op het gebied van de kunst wordt gehandhaafd. Zoals in paragraaf 1.3 is aangegeven wordt de vastgestelde maximale instroom elke vier jaar herzien op basis van een kwaliteitsoordeel over de instelling.

De prijs die de overheid per prestatie betaalt is onderwerp van de aanbevelingen van de tijdelijke commissie «Ondersteuning herstructurering kunstonderwijs». De commissie heeft in haar advies aanbevolen om bij de inrichting van het bekostigingsmodel rekening te houden met het exploitatietekort bij opleidingen. Tevens suggereert zij om de uitkomsten van de visitaties te betrekken bij de keuze van de bekostigingsniveaus. Ik neem deze aanbevelingen niet over omdat ze op een essentieel punt van het hoger onderwijsbeleid ingrijpen, namelijk de bestedingsvrijheid. Deze vrijheid uit zich in de verantwoordelijkheid van de instellingen om zelf de begroting en daarmee de inzet van de middelen te bepalen. Van landelijke herkenbare en gelegitimeerde kostenstructuren is dan ook geen sprake. Het bekostigingsmodel dat de overheid hanteert is een verdeelmodel; de bekostigingsniveaus (of prijzen) die daarin worden gehanteerd beogen geen normatieve of sturende betekenis te hebben

«Om een hoge kwaliteit te waarborgen is er een strenge instroomselectie (slechts 20% wordt aangenomen), een eveneens strenge vervolselectie tijdens de propedeuse en is er het hoge niveau van de vaste professionele staf en van de vele (inter)nationale gastdocenten. De kwaliteit van de afgestudeerden wordt alom geprezen; ze vinden gemakkelijk een baan in binnen- en buitenland.» uit het herstructureringsplan van de Fontys hogescholen en de Hogeschool Maastricht

Het voorgaande betreft de bekostiging van de exploitatie. Ik stel mij voor om op overeenkomstige wijze de bekostiging van de huisvesting in ogenschouw te nemen. Het Bekostigingsbesluit WHW wordt gelet op het voorgaande aangepast. Tevens zal de WHW worden aangepast om de tijdelijke overgangssystematiek mogelijk te maken.

4.2 Bekostiging van voortgezette opleidingen

De nota «Zicht op kwaliteit» benadrukte het belang van een integrale beoordeling van de voortgezette kunstopleidingen en voortgezette opleidingen bouwkunst enerzijds en de werkplaatsen anderzijds. De hogescholen hebben desgevraagd tegelijkertijd met de herstructureringsplannen beleidsplannen voor de voortgezette opleidingen opgesteld. Deze plannen liggen nu voor bij de Raad voor Cultuur om te beoordelen in samenhang met de plannen voor de werkplaatsen.

In het Cultuurnota-advies¹ geeft de raad aan dat in de adviesaanvraag over de positionering en samenhang van voortgezette opleidingen en werkplaatsen «fundamentele vragen worden gesteld die hout snijden». Tegelijkertijd merkt de Raad op dat het op dit moment niet mogelijk is om een zorgvuldig onderbouwd antwoord op deze vragen te formuleren. Wel zal in het advies dat eind juni/begin juli verschijnt een aanzet geleverd worden. Ik zal de Raad vragen om, conform haar suggestie, in een later stadium op grond van nader onderzoek het verder uitgewerkte advies te formuleren. Over de inbedding in de onderwijs- en cultuursector merkt de Raad in het Cultuurnota-advies op dat «die inbedding de samenhang in ieder geval niet mag frustreren of mag leiden tot ongerijmde ongelijkheden in financieel opzicht of in termen van regelgeving. Dat is nu wel het geval.»

De hogescholen hebben in totaal 53 beleidsplannen ingediend voor voortgezette opleidingen. Het betreffen zowel plannen voor bestaande opleidingen als voor nieuwe. In totaal is voor ruim 40 miljoen gulden financiering gevraagd. Het budget voor de voortgezette opleidingen omvat ongeveer 30 miljoen gulden. Er zullen dus hoe dan ook keuzes gemaakt moeten worden. Ik heb reeds meerdere malen in de richting van de hogescholen bevestigd dat aan het oordeel van de Raad voor Cultuur financiële consequenties worden verbonden.

Gezien het feit dat ik op basis van het Cultuurnota-advies van de Raad geen vergaande voorstellen voor aanpassing van de bekostigingssystematiek verwacht in het advies dat eind juni/begin juli verschijnt, ben ik voornemens het advies van de Raad voor de periode 2001–2004 te vertalen in het maximaal te bekostigen en in te stromen aantal studenten. De bekostiging zal dan geschieden op basis van het daadwerkelijk aantal ingeschreven studenten. Dit gebeurt vanaf het jaar 2002. Ik zal het relatief grote aantal bekostigingsniveaus terugbrengen om prijssturing te verminderen.

Voor de Cultuurnotaperiode 2005–2008 zijn verdergaande stappen mogelijk. Bij brief van 23 mei 2000 heb ik de Raad dan ook gevraagd na te denken over deze stappen indachtig het gevraagde advies over de wenselijke ordening van voortgezette opleidingen en werkplaatsen in respectievelijk het cultuur- of het onderwijsdomein. In de Cultuurnota 2001–2004 zal ik mijn reactie formuleren op het advies van de Raad voor Cultuur over de afzonderlijke voortgezette opleidingen en de wenselijke relatie tussen de voortgezette opleidingen en de werkplaatsen.

Hoofdstuk 4.0 bevat de volgende voornemens

¹ Van de schaarste en de overvloed, Raad voor Cultuur, 15 mei 2000.

- Voor opleidingen op het gebied van de kunst wordt de «prestatie» of bekostigingsgrondslag waarvoor zij bekostigd worden op termijn gelijk aan de bekostigingsgrondslag die voor de rest van het hbo in ontwikkeling is.
- In een overgangsfase naar het hbo-bekostigingsmodel wordt vanaf 2002 bekostigd op basis van het daadwerkelijke aantal ingeschreven studenten; het aantal bekostigingsniveaus blijft in de overgangsfase gelijk aan het huidige aantal.
- De limitering van de eerste instroom tot het bestel blijft gehandhaafd; de limitering wordt elke vier jaar herzien op basis van een kwaliteitsoordeel over de instelling.
- Gelet op het advies van de Raad voor Cultuur wordt in de Cultuurnota 2001–2004 voor de voortgezette kunstopleidingen het maximum aantal te bekostigen studenten bepaald; bekostiging geschiedt dan op basis van het daadwerkelijk aantal ingeschreven studenten; het aantal bekostigingsniveaus voor de voortgezette opleidingen wordt ingeperkt.

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
F. van der Ploeg

Projectsubsidies voor instellingsspecifieke activiteiten in verband met de ondersteuning van de herstructurering kunstonderwijs hbo

In de Regeling ondersteuning herstructurering kunstonderwijs hbo 2000–2004 van 24 december 1999 is het kader voor deze plannen neergelegd en de basis gelegd voor subsidiëring. Elke bekostigde hogeschool die een opleiding op het gebied van de kunst, een lerarenopleiding op het gebied van de kunst, een voortgezette kunstopleiding, en/of een voortgezette opleiding bouwkunst verzorgt, kon onder voorwaarden op grond van deze regeling aanspraak maken op een subsidie om de herstructurering van het kunstonderwijs te ondersteunen en om de omslag naar vraagoriëntatie van lerarenopleidingen te realiseren. De 18 instellingen die kunst- en/of lerarenopleidingen verzorgen hebben de uitdaging opgepakt om een herstructureringsplan op te stellen.

Op 15 maart 2000 is de tijdelijke commissie «Ondersteuning herstructurering kunstonderwijs hbo» ingesteld met de volgende samenstelling:

- W. J. van Gelder, voorzitter
- H. W. te Beest, lid op voordracht van de HBO-raad
- H. van den Akker, lid op voordracht van de Raad voor Cultuur

De heer A. D. Bakker is als secretaris aan de commissie toegevoegd.

Aan deze commissie is een oordeel gevraagd over de mate waarin de afzonderlijke en gezamenlijke herstructureringsplannen recht doen aan de kaders die zijn geformuleerd in de nota «Zicht op kwaliteit: ontwikkeling van artistiek talent in het kunstonderwijs» en aan de conclusies uit het overleg met de Tweede Kamer der Staten-Generaal over deze nota op 6 september 1999. Zij geeft in haar advies «Kwaliteit en continuïteit: de kunst van Kunstonderwijs» van 24 mei 2000 voor elk van de ingediende plannen één van drie typen adviezen: een positief advies, een geconditioneerd positief advies of geen positief advies. Beoordelingscriterium is de mate waarin de herstructureringsplannen voldoen aan de toetsingscriteria met bijzondere aandacht voor inhoudelijke onderwijskundige kwaliteit en bedrijfseconomische continuïteit.

De instellingsspecifieke adviezen van de commissie worden in hoofdlijnen overgenomen. De instellingen ontvangen voor 1 juli 2000 een beschikking.

Dit betekent dat drie hogescholen niet vanzelfsprekend aanspraak maken op subsidie voor uitvoering van de betreffende herstructureringsplannen. De commissie stelt vast dat deze plannen niet aan de criteria voldoen en zij ziet evenmin perspectief dat dit op korte termijn alsnog kan gebeuren. «Deze Hogescholen hebben de commissie onvoldoende kunnen overtuigen van de effectiviteit van de voorgenomen inspanningen binnen die hogescholen en daarmee van het perspectief op inhoudelijke kwaliteit en/of bedrijfseconomische continuïteit» aldus de tijdelijke commissie.

Gelet op de intenties die deze instellingen na de advisering bij brief hebben verwoord om alsnog de nodige stappen te zetten, worden deze instellingen in de gelegenheid gesteld om voor 2001 in aanmerking te komen voor subsidieverlening tot het bedrag genoemd in de Regeling indien zij alsnog invulling geven aan het vastgestelde beleidskader en de bijgestelde plannen tot herstructurering.

Het betreft de plannen van de volgende hogescholen:

- Gerrit Rietveld Academie
- Hogeschool Alkmaar
- Hogeschool van Beeldende Kunst, Muziek en Theater

Hierna is de omvang per jaar weergegeven van de projectsubsidie die wordt verleend aan de instellingen die een positief oordeel bij de commissie hebben ontlokt. In verband met de toevoeging van 10 miljoen gulden is het budget aan frictiemiddelen dat beschikbaar is vanwege de taakstelling met 20 miljoen verlaagd. De beoogde instellingsspecifieke bijdrage in de jaren 2002–2004 vervalt daarom geheel. De subsidie-middelen worden toegekend in 2001 en 2002. De instellingen die geen positief advies hebben gekregen ontvangen in 2000 geen bijdrage. Deze middelen zijn verdeeld over de andere instellingen. Van de instellingen wordt verwacht dat zij – gelet op de uitbreiding van de rijksbijdrage – de meermiddelen voor de herstructureringsactiviteiten bestemmen tot tenminste het bedrag dat anders via subsidieverlening beschikbaar zou zijn.

2000 in f x 1000	2000 in f x 1000	
1 554	1 721	ArtEz Hogeschool voor Beeldende Kunst en Vormgeving, Bouwkunst, Muziek en Theater
250	277	Hogeschool Brabant
121	134	Hogeschool 's-Hertogenbosch
18	20	Noordelijke Hogeschool Leeuwarden
473	524	Hogeschool Rotterdam
722	800	Fontys Hogescholen Tilburg
37	41	Fontys Hogescholen Eindhoven
781	866	Hogeschool Maastricht
1 229	1 361	Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

Onderstaand is de omvang per jaar weergegeven van de projectsubsidie die voorwaardelijk aan betreffende hogescholen wordt toegekend op basis van de Regeling ondersteuning herstructurering kunstonderwijs hbo 2000–2004 voor instellingsspecifieke activiteiten. De betreffende instellingen dienen voor 1 januari 2001 invulling te geven aan de betreffende voorwaarden. Ook de instellingen die geen positief advies hebben gekregen, zijn hieronder genoemd. Zij ontvangen in 2000 zoals aangegeven geen bijdrage maar worden in de gelegenheid gesteld om hernieuwd aanspraak te maken op subsidie in 2001.

Van de instellingen die onder voorwaarden in 2001 subsidie verleend kan worden, verwacht ik vóór 1 augustus 2000 antwoord op de vraag of zij gelet op het kader in deze nota en de per instelling geformuleerde voorwaarden tot een bijstelling van haar plan wil en kan komen.

2000 in f	2001 in f	
243	269	Design Academy i
257	285	Saxion Hogeschool Enschede ii
2 233	2 474	Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten iii
530	587	Hanzehogeschool, Hogeschool van Groningen iv
857	950	Hogeschool voor Muziek en Theater Rotterdam v
0	123	Hogeschool Alkmaar vi
0	454	Gerrit Rietveld Academie vii
0	1 134	Hogeschool van Beeldende Kunsten, Muziek en Dans viii

Met inachtneming van het bepaalde in de Regeling Ondersteuning herstructurering kunstonderwijs hbo 2000–2004 en het beleidsinhoudelijke en financiële kader gegeven in deze nota geldt betreffende de subsidieverlening aan de instellingen in de bovenstaande tabel:

- i toekenning voor 2000 en voorwaardelijke toekenning voor 2001 mits de instelling, te weten de Design Academy een herziene meerjarenbegroting aanreikt waaruit de bedrijfseconomische stabiliteit valt af te leiden. Deze meerjarenbegroting zal gebaseerd moeten worden op de

- ingezette herstructureringsactiviteiten, mogelijke inkomsten als gevolg van aanpassingen van wet- en regelgeving. Hierbij zal structurele samenwerking met een instelling in de regio gezocht moeten worden om de vereiste bedrijfseconomische stabiliteit te garanderen.
- ii toekenning voor 2000 en voorwaardelijke toekenning voor 2001 mits de instelling, te weten de Saxion Hogeschool Enschede een nader uitgewerkt samenwerkingsplan aanreikt waaruit afleidbaar is op welke wijze de kwalitatieve onderwijskundige en vakmatige aspecten van het conservatorium (waarop de getalsnorm van 450 studenten in diverse nota's is gebaseerd) uitgewerkt worden binnen het samenwerkingsverband dat in de (EU)regio wordt aangegaan.
 - iii toekenning voor 2000 en voorwaardelijke toekenning voor 2001 mits de instelling, te weten de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten tijdig een adequaat bijgesteld plan aanreikt waarin de herstructurering, reorganisatie en samenwerking binnen het Amsterdamse hoger onderwijs uitgewerkt is, zowel op onderwijsinhoudelijk als financieel terrein, gericht op het garanderen van bedrijfseconomische stabiliteit.
 - iv toekenning voor 2000 en voorwaardelijke toekenning voor 2001 mits de instelling, te weten de Hanzehogeschool, Hogeschool van Groningen een nader uitgewerkt samenwerkingsplan aanreikt, waaruit afleidbaar is op welke wijze de kwalitatieve onderwijskundige en vakmatige aspecten van het conservatorium (waarop de getalsnorm van 450 studenten in diverse nota's is gebaseerd) uitgewerkt worden binnen een samenwerkingsverband.
 - v toekenning voor 2000 en voorwaardelijke toekenning voor 2001 mits de instelling, te weten de Hogeschool voor Muziek en Theater Rotterdam een financieel meerjarenperspectief voor de periode 2001–2004 aanreikt op basis van de bestuurlijke situatie die per 1-01-2001 bereikt is.
 - vi voorwaardelijke toekenning voor 2001 mits de instelling, te weten de Hogeschool Alkmaar in een bijgesteld herstructureringsplan tot uiting kan brengen hoe de onderwijskundige en vakmatige aspecten gewaarborgd zullen worden waarbij een minimum aantal van 450 studenten gerealiseerd wordt. Hierbij zal structurele en bestuurlijk ingebede samenwerking met een instelling in de regio gevonden moeten worden die de betreffende instelling ook expliciet moet onderschrijven. Tevens dient in voldoende mate recht gedaan te worden aan het perspectief dat is geschetst in de nota «Zicht op kwaliteit» alsmede de overige observaties van de tijdelijke commissie.
 - vii voorwaardelijke toekenning voor 2001 mits de instelling, te weten de Gerrit Rietveld Academie een helder perspectief kan bieden op bedrijfseconomische stabiliteit binnen de beschikbare budgettaire kaders, alsmede tot een realistisch meerjarenactiviteitenplan en -begroting komt met inachtneming van de observaties van de tijdelijke commissie.
 - viii voorwaardelijke toekenning voor 2001 mits de instelling, te weten de Hogeschool van Beeldende Kunsten, Muziek en Dans een helder perspectief kan bieden op bedrijfseconomische stabiliteit binnen de beschikbare budgettaire kaders, alsmede tot een realistisch meerjarenactiviteitenplan en -begroting komt met inachtneming van de observaties van de tijdelijke commissie.

De volgende opleidingen en lerarenopleidingen op het gebied van de kunst zijn momenteel geregistreerd in het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs 2000/-2001 en vormen de hoofdstructuur van het opleidingsaanbod. De opleidingen in afbouw – waar nu al geen instroom meer mogelijk is – zijn niet opgenomen.

CROHO-onderdeel Taal en Cultuur – opleidingen op het gebied van de kunst

- muziek
- beeldende kunst en vormgeving
- theater

CROHO-onderdeel Onderwijs – lerarenopleidingen op het gebied van de kunst

- opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de eerste graad in tekenen
- opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de eerste graad in handvaardigheid
- opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de eerste graad in textiele werkvormen
- opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in tekenen
- opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in handvaardigheid
- opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in textiele werkvormen
- opleiding voor het staatsdiploma handvaardigheid (handenarbeid) B
- opleiding voor het docentschap dans
- opleiding voor het docentschap drama
- opleiding voor expressie door woord en gebaar
- opleiding voor het docentschap mime
- opleiding voor het getuigschrift muziek onderwijs A algemene vorming
- opleiding voor het getuigschrift muziekonderwijs B schoolmuziek

Indachtig het voorstel dat in de kring van de hogescholen is ontwikkeld zullen de volgende opleidingen en lerarenopleidingen op het gebied van de kunst en bijbehorende afstudeerrichtingen in plaats van de voornoemde opleidingen worden geregistreerd in het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs 2002–2003 en de nieuwe hoofdstructuur van het opleidingsaanbod vormen. Voor de goede orde wordt opgemerkt dat met de beoogde wijziging van de WHW naar aanleiding van de voornemens in de nota «Zicht op kwaliteit» het fenomeen differentiaties zal verdwijnen en weer onverkort wordt aangesloten bij de regelgeving die voor het hele hoger onderwijs van toepassing is terzake opleidingen. Verder zij opgemerkt ik ervan uitga dat de HBO-raad in juni 2000 alsnog een bestuurlijk standpunt inneemt over de opleidingenplanning met inachtneming van de besluitvorming over de bekostigingssystematiek. Tot op heden heeft de raad dat ondanks herhaaldelijk verzoek nog niet gedaan.

Bij andere dan de hierna genoemde opleidingen (met inachtneming van de opmerking over het bestuurlijk standpunt van de HBO-raad) is vanaf 2002–2003 geen enkele instroom meer mogelijk; zij worden in beginsel allemaal binnen maximaal 2 jaar afgebouwd en zijn in dat

perspectief uiterlijk in 2005 uit het CROHO verdwenen ter wille van de inzichtelijkheid voor studenten en de instellingen.

CROHO-onderdeel Taal en Cultuur – opleidingen op het gebied van de kunst

- musicus
- theorie der muziek
- muziektechnologie
- beeldende kunst
- communicatievormgeving
- ruimtelijke vormgeving
- productvormgeving
- danser
- choreograaf
- theatermaker
- acteur

CROHO-onderdeel Onderwijs – lerarenopleidingen op het gebied van de kunst

- docent (eerste graads) beeldende vakken
- docent (eerste graads) drama
- docent (eerste graads) dans
- docent (eerste graads) muziek (muziekeducatie)